

Előadások a szegedi zsidóság történetéből A holokauszt áldozataiért

Dr. Molnár Judit egyetemi docens: 8617 embert deportáltak Szegedről és környékéről. (Fotó: Miskolczi Róbert)

A holokauszt áldozatainak emlékére hagyományörző tudományos tanácskozást rendeznek június 16. és 18. között az MTA Szegedi Akadémiai Bizottság székházában. Az eseményen pénteken és szombaton előadások hangzanak el a szegedi zsidóság történetéről, vasárnap pedig gyászistentiszteletet tartanak a zsinagógában a munkaszolgálatban, gettókban és haláltáborokban elpusztult szegedi áldozatokért. Interjúkban dr. Molnár Judit történész, egyetemi docens (Szegedi Tudományegyetem) a szegedi deportáltak történetéről beszél.

– Melyek voltak azok az első előjelek, amelyek után a szegedi zsidóság a legrosszabbra is felkészülhetett?

– Egy holokauszt-túlélő így emlékezett vissza a deportálásra: „Ha tudom, hogy Auschwitzba, megsemmisítő táborba visznek, akkor nincs az az erő, ami felkényszerített volna a vagonba. De ha köztudott volt, hogy ezekben a táborokban ezerszámra embereket ölnek – azt nem hiszem el.” Nehéz tehát eldönteni, mi számíthatott figyelmeztető

jelnek. A szegedi zsidók számára az első komoly jelzés az lehetett, amikor 1944. április 26-án Zentáról, Zomborról és Magyarokizsárról mintegy kétezer zsidót szállítottak Szegedre, majd május 17-én továbbították őket Bajára. Ekkor már tudható volt, hogy embereket hurcolnak el, és a sorsuk bizonytalan.

– Korábban is származtak a zsidókat hátrányosan megkülönböztető törvények, deportálni azonban csak azután kezdték Magyarországon, hogy 1944. március 19-én a németek megszállták az országot. Szegedre mikor érkezett utasítás a gettó felállítására?

– A megszállás után három nappal megalakult a Sztójay-kormány, és március 29-én már kijött egy rendelet, amely a zsidó távbeszélő-előfizetőket írta össze. Ettől kezdve nem volt olyan minisztertanácsi ülés, amelyen legalább egy zsidó vonatkozású rendeletet ne tárgyaltak volna: április 5-én a sárga csillag viseléséről, április 16-án a vagyonleltározásról, április 28-án a gettók felállításáról. Szegedre április 29-én érkezett a rendelet, és Tukats Sándor főispán azonnal kiadta az utasítást a gettó felállítására. Pedig az utasítást felté-

teles módban fogalmazták, és nem volt egyértelmű, hogy zárt gettót vagy kijelölt házakat ír elő. Az egyes településeken bizonytalanság volt, hogy egyáltalán felállítsák-e a gettót vagy megvárják a belügyi tanácsadókat. Hódmezővásárhelyen például nem volt gettó: a helyettes polgármester, Beretz Pál az utolsó pillanatig húzta az időt. Végül június 16-án 50 fős csendőr egységet rendeltek oda, hogy áthozzák a vásárhelyi zsidókat a szegedi gyűjtőtáborba. Sajnos a sorsuk ugyanaz lett, mint a szegedieké.

– Hogyan zajlott le a deportálás Szegeden?

– Május közepén kezdték el a szegedi gettó felállítását a zsinagóga körüli utcákban és a gettót június közepén zárták le. Lakásaiban nagy volt a zsúfoltság: egy személyre 2,2 négyzetméter jutott. Az utolsó héten a villany- és gázszolgáltatást is megszüntették, a legegyszerűbb emberi feltételek is hiányoztak. Június 16-án kezdték meg a gettó végleges felszámolását, és az emberek átszállítását a rókusi pályaudvar mellett téglagyárba. Erre a helyre, amelyet áprilisban még 2500 embernek tartottak „megfelelőnek”, több mint 8 ezer embert zsúfoltak össze. Innen vitt el 8617 szegedi és

környékbéli zsidót a három, június 25–27–28-án induló vonat. Az első egyenesen Auschwitzba ment. A második vonat útiránya útközben változott meg: egyik része Auschwitzba, másik az ausztriai Strasshofba indult. A harmadik szerelvényt pedig egyenesen Strasshofba irányították. Utóbbi hely egyébként sok ember számára az életet jelentette, mert ott valóban munkára vitték őket. Azoknak az embereknek a többsége azonban, akik, mintegy 3 ezren, Auschwitzba kerültek, nem éltek túl a borzalmakat.

– Ön szerint lehet-e a helyi hivatalnokok felelősségéről beszélni?

– A népbírói perekben valamennyien arra hivatkoztak, hogy parancsot teljesítettek. Ez így is volt, hiszen a hivatalnokok számára a kormány legálisnak számított, tehát engedelmessé tette őket. Horthy Miklós visszavonult ugyan a zsidórendeletek elől, de nem mondott le, hanem kinevezte a kormányt, majd az új főispánokat. A kontinuitás látszata a közigazgatás, a rendőrség és a csendőrség számára fennmaradt. Ilyen értelemben Horthy is felelős a kialakult helyzetért. A rendeletekben azonban megvolt a lehetőség, hogy a hivatalnokok másképp közelítsék meg a gettók felállítását, a csendőrtisztek átkérhetnék volna magukat más szolgálatra, a közigazgatás vezetői pedig lemondhattak volna. Ennek ellenére Szegeden Tóth Béla polgármester-helyettes a helyén maradt, Tukats Sándor főispán pedig csak azért távozott, mert politikailag nem tartották eléggé megbízhatónak. Magyary-Kossa Aladár, az új főispán és Buócz Béla, a helyi rendőrkapitány, valamint Liptay László csendőrpáncsnok és Finta Imre, a csendőrség nyomozó-alesztályának vezetője keményen végrehajtotta a rendeleteket. Csak elvétve voltak olyan közigazgatási vezetők, akik lemondtak: közülük való Pálffy József szegedi polgármester, aki a német megszállást követően egyetlen rendeletet sem írt alá.

Panek Sándor

Radnóti diák lett az országelső Gimnazista Alzheimer-kutató

A Radnóti Miklós Gimnázium diákja nyerte a IX. országos Ifjúsági tudományos innovációs versenyt, mégpedig egy Alzheimer-kórral kapcsolatos orvosi témában. Szűcs Beáta munkáját dr. Kása Péter professzor, a szegedi egyetem Alzheimer-kutatócsoportjának vezetője segítette.

Nem mindennapi eredményt ért el a Radnóti Miklós Gimnázium harmadikos diákja, Szűcs Beáta, aki a Magyar Innovációs Szövetség által megrendezett IX. országos ifjúsági tudományos és innovációs versenyen az első díjat szerezte meg. Beáta témája sem volt akármilyen, hiszen dr. Kása Péter professzor egyetemi irányítása mellett a Radnóti diákja az Alzheimer-kór kutatásához kapcsolódó verseny munkát választott, és a hagyományosan műszaki innovációs beállítottságú versenyen orvosi területen szerzett első díjat.

Beáta elmondta, hogy a Szegedi Tudományegyetemen szeretné folytatni a tanulást és orvos szeretne lenni. Ezen belül még nem döntötte el, hogy a gyógyító vagy a kutató munka vonzza inkább, azt azonban számára biztos, hogy a jelenleg gyógyíthatatlan betegségekkel szeretne foglalkozni. Mivel rákkutató központ Szegeden nincs, Beáta érdeklődése az Alzheimer-kór felé fordult,

Szűcs Beáta, a Radnóti harmadikos diákja a díjátadó ünnepségen, Pokorni Zoltán oktatási miniszter társaságában. (DM-fotó)

és dr. Kása Péter professzor és dr. Pákási Magdolna tudományos főmunkatárs személyében biztatásra és támogatásra is talált az egyetem Alzheimer-kórral foglalkozó kutatócsoportjában.

Az Alzheimer-kór folyamán egy toxikus anyag rakódik le az idegsejtekre, melynek következményeként a sejtek elpusztulnak és nem tudnak többé ingerület átvivő anyagot termelni. Ezért a tüneti kezeléskor az ilyen anyag bomlását hátráltatják, többek között a metrifonát, melynek lehetséges hatásmechanizmusáról szól Szűcs Beáta dolgozata is.

A dolgozatról előbb tudományos zsűri bírálta el, hogy megvalósítható-e, majd több meghallgatást tartottak a jelentkezőknek,

melynek során be kellett számolni arról, hogy az illető kutatómunka hol tart: Szűcs Beáta például még az ÉGISZ-elnökénél, dr. Orbán Istvánnál is járt meghallgatáson.

A verseny célja még publikálatlan kutatás kellett legyen, érthető hát, hogy a szegedi diák pályázata felkeltette az érdeklődést az Alzheimer-kórról szóló dolgozatával. Az eredményhirdetés az elmúlt héten történt, amikor Szűcs Beátának Pokorni Zoltán oktatási miniszter adta át az első díjat, illetve azt a jogot, hogy szeptember 18 és 24. között Magyarországot képviselhesse Amszterdamban az európai tudományos innovációs versenyen.

Panek József

Házasságot kötött

Kovács Ferenc és Tóth Katalin, Kordás József és Polgár Éva, Szántó László és Szűcs Krisztina, Martos László és Györfi Mária, Börcsök János és Szirányi Ágnes, Meszlényi Zsolt és Palotás Judit, Dobó Gábor és Filák Katalin Ágnes, Németh Gábor Lajos és dr. Tóth Éva, Szabó Róbert György és Bertényi Andrea, Oszlár Attila és Albecz Szilvia, Fejes Attila és Veres Ildikó, Fürtös László és Martonosi Márta, dr. Kiss Csaba és Széll Márta Gabriella, Puljer Balázs és Rajnai Rita.

Született

Kunstar Csaba Pálnak és Rébék-Nagy Mária Évának és Márk Dávid, Hevesi Zoltának és Gajdacs Andreának Dániel, Varga Zsoltnak és Szabó Ildikónak Réka, Tóth Lászlónak és Szemerédi Melinda Mária Noémi és László Dániel, Kovács Tibor Jánosnak és Iván Évának Zsuzsanna Viola, Nagy Lajosnak és Tóth Mónikának Vivien, Eszenyi Róbert Józsefnek és Trifont Ágnes Rózsának Gréta

családi események

Ágnes, Dézsi Balázs Csabának és Tánca Patrícia Erzsébetnek Bence, Bab Lászlónak és Malinovszky Zsuzsannának Patrik Dávid, Kovács Sándornak és Timár Edit Ágnesnek Krisztián Márk, Fülöp József Andrásnak és Silaban Nurcahayanak Sára Silaban, Rostás Róbertnek és Burcia Evának Munda, Iványi Róbertnek és Bessenyei Évának Nóra, Tolnai Sándor Józsefnek és Szöllő Krisztiának Dóra, dr. Csomós Péternek és Vincze-Jancsi Évának Ádám, Varga Krisztiának és Lajkó Mónikának Csanád, Vankó István Edénék és Horváth-Czinger Erikának Lili, Kis Dénesnek és Oláh Erzsébetnek Evelin, Gál Jánosnak és Juhász Györgyinek Áron, Illés Ferenc Bélának és Gyulai Erzsébetnek Dávid, Lele Józsefnek és Lázár Katalinnak Noémi Ágnes, Berta Lászlónak és Szűcs Évának Boglárka, Török Zoltánnak és Margineán Etelka Eszternek Tibor, Hegedűs Zoltán Mihálynak és Gera Gyöngyi Ilo-

nának Máté, Bodnár Jenőnek és Szunyog Erikának Péter, Béres Gábornak és Veres Judit Ágnesnek Tamás, Tóth Csabának és Joó Ceciliának Alexandra, Varga István Pálnak és Horváth Gabriellának Dávid Pál, László Istvánnak és Nyári Erikának Dénes, Nyerkes Lászlónak és Dóró Annamáriának László, Terhes Attilának és Molnár Kornéliának Dávid, Telek Sándornak és Borsos Emmának Soma nevű gyermeke.

Meghalt

Hegedűs Sándorné Zsemberi Ldia, Almási Tivadar, Marton János, Papdi József, Rácz-Fodor Sándor, Kálmán József, Hódosi László, Tari Vilmosné Illés Mária, Frank Mihály Lajos, Sári János, Terhes Istváné Karai Julianna, Dancsó Zoltán, Katona Mihályné Boros Ilona, Gajdacs Józsefné Török Valéria, Mészáros János, Vásárhelyi József, Zsecz Andrásné Kliegl Veronika Magdolna,

Tóth Mihály, Bulik György, Nagy Árkádusné Laposnyik Rozália, Lele Ambrus, Boronkai Ferencné Kocsis Erzsébet, dr. Aradi Sándor, dr. Altordai Sándor, Tombác Béla Jenő, Róth Tibor, Magyar Lászlóné Mészáros Irén, Rékasi János, Földi Franciska, Brichter Ignác Zoltán, Hegedűs Zoltán, Tóth Jenő, Kovacs István, Krasznavölgyi János György, Varga János, Lovázi Antal, Bencsik József Károlyné Ficsór Erzsébet, Pap Pálné Vida Mária Julianna, Bakó József, Hódi Mihályné Kálmán Ilona, dr. Krier Rudolfné, Szögi Jánosné Csonka Julianna, Schmartz József, Marschalek Gyuláné Giljon Erzsébet, Krisán Józsefné Dobritán Zsófia, Rácz Pétemé Géczi Matild, Német Béláné Csókási Rozália, Tombác József, Kocsis-Savanya Szilveszter, Ördög Ferenc, Kis Mihályné Vizi Gizella, Czvitkó István, Tombátz Gyula, Papp István, Hajdu Margit, Sipos Magdolna, Proksch Lajos, Kenéz Sándor, Simon Ferenc, Sziveri István Vilmos, Juhász Lajos, Darabos József, Kaukál Károlyné Lajkó Erzsébet, Papdi Sándorné Bönde Julianna, Bakos Mihály Lajos.

Választék a javából!

Ne induljon hosszú és fárasztó bevásárlókörútra, hogy megkeresse: mit hol vásárolhat meg kedvezményesen! Most egy helyen találhat meg több akciós terméket is: a Csemege Julius Meinl üzletekben! **Június 13. és július 2.** között számos élelmiszert és háztartási cikket kínálunk árengedménnyel:

Csemege Julius Meinl tej, 1.5 %, 1l	99-
Trappista sajt	879-/kg
Csirke felsőcomb, előhűtött	399-/kg
Félbarna kenyér, 1 kg	89-
Parasztkolbász	629-/kg
Zóna párizsi	249-/kg
Kamillás tusfürdő, 300 ml (érzékeny bőrre)	165-
Kamillás testápoló, 300 ml	175-
Kamillás pumpás kézápoló, 500 ml	325-
Charlotte gyümölcs tusfürdő, 1l (grapefruit, exotic illat)	249-
Charlotte gyümölcs habfürdő, 1l (grapefruit, exotic illat)	229-
Charlotte gyümölcs krémszappan, 1l (grapefruit, exotic és fruits illat)	255-
Ultra Viola mosópor, 3.6 kg	769-
Bip öblítő, 1l (romantika és lagúna illat)	174-

Akciós áraink a készlet erejéig érvényesek!